

ANA TEMA¹

Terörizm

İzleme tedbirleri²

(Son güncelleme: 12/08/2021)

Giriş

Terörle mücadelenin merkezinde yer alan izleme tedbirleri, özellikle de gizli izleme tedbirleri [Sözleşme'nin 8. Maddesi](#) kapsamında sorun çıkarabilmektedir. 8. Maddenin ilk paragrafı “özel ve aile hayatına”, konuta ve haberleşmeye saygı ilkesini tanımlar. İkinci paragraf Devlete, ulusal güvenlik yararına ve kamu düzenini korumak için bu hakkı kısıtlama olanağı sağlar. Mahkeme bir başvuranın mağdur olduğunu iddia edip edemeyeceğini (izleme gizli olarak yapıldığında ortaya çıkan bir sorun) belirledikten sonra üç aşamalı bir test uygular: başvuranın haklarına bir müdahale olup olmadığı; yapılan müdahalenin kanuna uygun olup olmadığı; ve bu müdahalenin demokratik bir toplumda meşru bir menfaati korumak için gerekir gerekmediği.

Öncelikli sorun: mağdur statüsü

- Davaların çoğunda gizli uygulanan izleme tedbirleri bağlamında Mahkeme'nin ilk bakacağı şey başvuranın mağdur statüsünde olup olmadığı yani, iddia edilen 8. Madde ihlalinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak etkilenip etkilenmediğidir.
- Mahkeme mağdur statüsünü belirlerken kişinin gizli izleme tedbirlerine izin veren mevzuat kapsamına girip girmediğini ve yerel düzeyde uygun hukuk yollarının mevcut olup olmadığını dikkate alır. Yerel sistem etkili bir hukuk yolu sağlamadığında izlenme tehdidi bütün kullanıcılar ya da potansiyel kullanıcılar açısından 8. Maddeyle güvence altına alınan haklara doğrudan bir müdahale oluşturur. Bu gibi davalarda birey gizli izleme tedbirlerinin kendisine uygulandığına dair herhangi bir riskin varlığını kanıtlamak zorunda değildir. Buna karşılık eğer ulusal sistem etkili hukuk yolları sağladığında yaygın bir istismar şüphesini haklı çıkarmak daha zordur. Bu tür davalarda kişi, sadece gizli izleme tedbirlerinin varlığından kaynaklanan bir ihlalin ya da ancak kişisel durumu nedeniyle potansiyel olarak gizli izleme tedbirlerine maruz kalma tehlikesi taşıdığını gösterebilirse gizli izlemelere izin veren mevzuatın mağduru olduğunu iddia edebilir ([Roman Zakharov /Rusya](#) [BD], 2015, § 171).
- Yukarıdaki kriterler toplu denetleme rejimleri bağlamında uygulanırken, toplu denetleme tedbirlerinden etkilendiklerine dair şüphe taşıyan kişiler için mevcut yerel hukuk yolları bir dizi kısıtlamaya uğradığında mağdur statüsü başvuranın kişisel durumu nedeniyle bir tehlikede olduğunu göstermesine gerek kalmadan sadece haberleşmelerin ve bağlantılı verilerin denetlenme ve analiz edilme ihtimalinin varlığıyla belirlenebilir. Bu koşullar altında toplu denetleme mevzuatının soyut olarak incelenmesi haklı olabilir ([Centrum för rättvisa /Isveç](#) [BD], 2021, §§ 168-177).

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

² Bu belgede alıntı yapılan hüküm ve kararların hepsi terör davalarına atıf yapmaz. Bununla birlikte özellikle terör bağlamında ilgili yasal ilkeleri ve gerekçeleri içerirler.

Müdahale

- Bireysel izleme tedbirleri:
 - Telefon konuşmalarının denetlenmesi ve kaydedilmesi; kaydedilen bilgilerin daha sonra kullanılmasının bu bulguyla hiçbir ilgisinin olmaması (*Amann /İsviçre* [BD], 2000, §§ 45 ve 69).
 - Başvuranın haberi olmadan telefonu, e-mail'i ve internet kullanımıyla ilgili kişisel bilgilerinin toplanması ve saklanması (*Copland /Birleşik Krallık*, 2007, §§ 43-44).
 - Her ne kadar bir çalışanın elektronik mesajlaşmasının (Yahoo) özel bir ticari şirket tarafından izlenmesi Devletin yetkili makamları tarafından hakkına bir "müdahale" olarak görülemez de ulusal makamların başvuranın 8. Madde kapsamındaki haklarını koruma konusunda pozitif bir yükümlülüğü vardır (*Bărbulescu /Romanya* [BD], 2017, §§ 112 ve 114). İş yerindeki görüntülü izlemeyle ilgili ayrıca bkz., (*López Ribalda ve Diğerleri /İspanya* [BD], 2019, §§ 109-111).
 - Başvuranın hücrelerine ve cezaevinin ziyaret bölümüne ses ve görüntü kayıt cihazlarının yerleştirilmesi (*Allan /Birleşik Krallık*, 2002, §§ 35-36, ve *Gorlov ve Diğerleri /Rusya*, 2019, § 84).
 - Cezaevi ziyaret alanında yapılan konuşmaları denetlemek üzere bir sistem kurulması (*Wisse /Fransa*, 2005, §§ 29-30).
 - İki kişi arasında yapılan telefon konuşmalarının listesi (*Heglas /Çek Cumhuriyeti*, 2007, §§ 60-61).
 - Başvuranın arabasının GPS ile takip edilmesi (*Uzun /Almanya*, 2010, §§ 43-48).
 - Parmak izleri ve DNA örnekleri (*S.ve Marper /Birleşik Krallık* [BD], 2008, §§ 77-86).
 - Elektronik verilerin ve e-mail'lerin aranması ve el konulması (*Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL ve Diğerleri /Portekiz*, 2015, § 92).
- Sadece cep telefonu konuşmalarının gizli izlenmesine izin veren mevzuatın varlığı (*Roman Zakharov /Rusya* [BD], 2015, § 179).
- Toplu denetleme rejimleri:
 - Hedefe yönelik denetlemenin aksine toplu denetleme genellikle uluslararası iletişime yöneliktir ve ağırlıklı olarak dış istihbarat toplama ve hem bilinen hem bilinmeyen aktörlerden gelecek yeni tehditleri (aralarında global terörizmin de yer aldığı) tespit etmek amacıyla kullanılır. Genel olarak toplu denetleme rejimleri verinin toplu olarak denetlenmesi ve saklanmasıyla başlayan, ardından saklanan verilere spesifik seçicilerin uygulanması, seçilen verilerin analiz uzmanları tarafından incelenmesi ve son olarak "nihai ürünün" saklanması ve üçüncü taraflarla paylaşmak da dahil olmak üzere kullanılmasıyla devam edilen bir yöntemdir. 8. Madde bu aşamaların her birine uygulanır ve toplu denetleme süreci ilerledikçe bireylerin 8. Madde kapsamındaki haklarına müdahale derecesi artar (*Centrum för rättvisa /İsveç* [BD], 2021, §§ 239-245; *Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, §§ 325-331).
 - Bir toplu denetleme rejiminin gazetecinin evinin ve iş yerinin aranması sonunda elde edilen malzemeye orantılı olarak 10. Madde kapsamında gizli kalması gereken gazetecilik malzemesi üzerinde de etkileri olabilir (*Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 448).
- Bilginin yabancı istihbarat servislerinden alınması halinde 8. Madde haklarına müdahale, yabancı istihbarat servislerinin tam kontrolü altında yapılan izlemenin kendisinden kaynaklanmaz ve dolayısıyla da verileri alan Devletin yargı yetkisi kapsamına girmez. Müdahale daha ziyade izlenen malzemenin, verileri alan Devletin istihbarat servisleri tarafından ilk başta talep edilmesi ve ardından alınması daha sonra saklanması, incelenmesi

ve kullanılmasından ileri gelir (*Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, §§ 495-496).

Demokratik bir toplumda meşru bir menfaati korumak için kanuna uygun olma ve gereklilik

- Gizli izlemeye izin veren mevzuata Mahkeme nezdinde itiraz edilen davalarda müdahalenin kanuna uygunluğu “gereklilik” testine uyulup uyulmadığı sorusu ile yakından ilgilidir ve Mahkeme’nin ancak bundan sonra “kanuna uygun olma” ve “gereklilik” zorunluluklarını birlikte değerlendirmesi münasip olmaktadır. (*Roman Zakharov /Rusya* [GC], 2015, § 236). Bunun üzerine Mahkeme şunları değerlendirecektir:
 - *Ulusal kanunun erişilebilirliği*
 - *Gizli izleme tedbirlerinin uygulama kapsamı*
 - *Gizli izleme tedbirlerinin süresi*
 - *Denetlenen verilerin saklanma, erişilme, incelenme, kullanılma, bildirilme ve yok edilmesinde kullanılacak usuller*
 - *Denetleme izinleri*
 - *Gizli izleme tedbirleri uygulamasının denetlenmesi*
 - *Haberleşme denetiminin bildirim ve mevcut hukuk yolları*
- Özel hayata müdahaleyi haklı gösterebilecek meşru menfaatler 8. Maddenin ikinci paragrafında açıkça sıralanmıştır. Terörle mücadele, ulusal güvenliği savunma ve kamu düzenini koruma başlığı altında yer aldığından Mahkeme tarafından Sözleşme’nin bu hükmüne uygun olarak her zaman meşru bir amaç olarak görülmüştür (örneğin bkz., *Klass ve Diğerleri /Almanya*, 1978, § 48, ve *Uzun /Almanya*, 2010, § 80).
- Gizli izlemeye izin veren yerel mahkemelerin başvuran hakkında “makul şüphe” olup olmadığını teyit etmeleri ve demokratik bir toplumda “gereklilik” ve “orantılılık” testlerini uygulamaları gereklidir. Ayrıca bir başvurana herhangi bir geçerli neden olmadan izleme iznini göstermeyi reddetmek, bağımsız bir mahkeme tarafından incelendiğinde onu tedbirin her türlü kanuna uygun olma ihtimalinden ve tedbirin demokratik bir toplumda “gereklilik” niteliğinden mahrum etmiştir (*Zubkov ve Diğerleri /Rusya*, 2017, § 132).
- Toplu izleme rejimlerine ilişkin olan istismar riski ve bu rejimlerin gizli olmaları gereği nedeniyle Mahkeme bu tür rejimlerin hepsinin 8. Madde gerekliliklerine uygun olmaları için “baştan sona” temel “güvencelere” ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. Bunun anlamı yerel düzeyde alınacak tedbirlerin gereklilik ve orantılılık sürecinin her aşamasında bir değerlendirme yapılması gerektiğidir. Toplu izleme başlangıçta, operasyonun amacı ve kapsamı tanımlanırken bağımsız bir izne tabi olmalıdır ve operasyonun vukuundan sonra bağımsız bir inceleme yapılmalıdır. *Adli* izin keyfiliğe karşı önemli bir güvence olsa da toplu izlemeye izin veren organ yürütmeden bağımsız olduğu sürece zorunlu bir gereklilik değildir (*Centrum för rättvisa /İsveç* [BD], 2021, §§ 263-265; *Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, §§ 349-351).
- Mahkeme özellikle, toplu izleme bağlamında “kanuna uygunluk” ve gereklilik” zorunluluklarını değerlendirirken yerel yasal çerçevenin aşağıdaki güvenceleri açıkça belirtip belirtmediğini inceleyecektir (*Centrum för rättvisa /İsveç* [BD], 2021, § 275; *Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 361):
 - *Toplu izleme izninin dayandırılabilirliği gereklilikler;*
 - *Bir bireyin iletişim unsurlarının izlenebileceği koşullar;*
 - *İzin verirken izlenecek usul;*
 - *İzlenen malzemenin seçimi, incelenmesi ve kullanılmasında izlenecek usuller;*

- *Malzeme diğer taraflara iletilirken alınacak önlemler;*
- *İzleme süresinin sınırları, izlenen malzemenin depolanması ve bu tür malzemenin silinme ve imha edilme koşulları;*
- *Yukarıdaki güvencelere uyumun bağımsız bir makam tarafından denetlenme usul ve yöntemleri ve bu makamın uyumsuzluğu ele alma yetkileri;*
- *Bu uyumun izleme bittikten sonra bağımsız bir şekilde incelenmesi ve bu bağımsız organa uyumsuzluk örneklerini ele almak üzere verilen yetkiler.*
- Yabancı istihbarat servislerinden bilgi alma bağlamında sürecin her iki aşaması, yani bilginin ilk talep edilmesi ve izlenen bilginin fiilen alınması ile ilgili yerel mevzuatta gerekli güvenceler tanımlanmalıdır:
 - İlk aşamayla (ilk talep) ilgili olarak Devletler, Sözleşmeci olmayan Devletlerden denetlenen iletişim unsurlarını talep ederken Sözleşme yükümlülüklerinden kaçmamalıdır. Dolayısıyla böyle bir talebin ulusal hukukta söz konusu kişinin erişebildiği ve etkileri öngörülebilir bir dayanağı olmalıdır. Buna ilaveten böyle bir talebin hangi şartlarda ve hangi koşullarla yapılabileceğine ilişkin ve bu yetkinin iç hukuktan ve/veya Devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerinden kaçarak kullanılmasına karşı etkili güvenceler sağlayan açık ayrıntılı kurallar olmalıdır (*Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 497).
 - İkinci aşamayla (denetlenen malzemenin alınması) ilgili olarak verileri alan Devlet bu verilerin incelenmesi, kullanılması ve saklanması; daha sonra aktarılması; ve silinmesi ve imha edilmesi için yürürlükte olan uygun güvencelere sahip olmalıdır. Bu, malzemeyi alan Devlet aldığı malzemenin denetleme sonucunda elde edilip edilmediğinin her zaman farkında olmasa bile yabancı istihbarat servislerinden alınan, denetleme ürünü olabilecek bütün malzemelere uygulanır (*Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 498).
 - Son olarak istihbarat servislerinin Sözleşmeci olmayan Devletlerden, denetleme yapma veya denetlenmiş malzeme talep etmesine, ya da bu malzemeye doğrudan doğruya erişmesine izin veren her rejim bağımsız gözetime tabi olmalıdır ve aynı zamanda denetleme sonrası bağımsız inceleme olanağı da bulunmalıdır (*Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 499).

İzleme tedbirleri yoluyla elde edilen kanıtların kullanılması

- (Yasaya aykırı bir şekilde toplanan) kanıtların idaresi özellikle kanıt gizli yollardan elde edildiğinde geçerlidir.
- Sözleşme'nin 6. Maddesi esas olarak iç hukuk kapsamında bir düzenleme konusu olan bu kanıtların kabul edilebilirliğine ilişkin herhangi bir kural koymamaktadır (*Schenk /İsviçre*, 1988, §§ 45-46; *Moreira Ferreira /Portekiz (no. 2)* [BD], 2017, § 83).
- Prensipten, belirli kanıt türlerinin, -örneğin iç hukuk uyarınca yasaya aykırı bir şekilde toplanan kanıtlar- kabul edilip edilemeyeceğine karar vermek Mahkeme'nin görevi değildir. Sorun kanıtların toplanma şekli de dahil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığıdır (*Bykov /Rusya* [BD], 2009, § 89; ayrıca bkz. *Gäfgen /Almanya* [BD], 2010, §§ 166-167; *El Haski /Belçika*, 2012, § 85).
- Kanıtların 8. Madde ihlal edilerek toplandığı durumlarda Mahkeme yargılamanın bir bütün olarak adil olmasına, özellikle de hakkında itirazda bulunan kanıtın yerel mahkemenin dayandığı tek kanıt olup olmadığına bakar (*Vukota-Bojić /İsviçre*, 2016, § 99; *Hambardzumyan /Ermenistan*, 2019, § 79).
- Yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığı belirlenirken savunma haklarının incelenmesi gerekir, özellikle de başvurana kanıtın doğruluğuna ve kullanılmasına itiraz etme

fırsatının veriliş verilmemiş. Kanıtın niteliğinin de özellikle delilin toplandığı koşulların delilin güvenilirliği ve doğruluğı konusunda şüphe uyandırıp uyandırmadığının da dikkate alınması gerekir. Ayrıca özel bir suçun soruşturulması ve cezalandırılmasında kanıtın yasaya uygun olarak toplanmış olmasında bireysel menfaate kıyasla kamu menfaatinin ağırlığına bakılmalıdır (*Hambardzumyan /Ermenistan*, 2019, §§ 75-76).

- Çekişmeli ceza yargılaması hakkı hem iddia makamı hem de savunma makamına diğerk tarafça sunulan görüşler ve kanıtlardan, örneğın bir izleme videosundan haberdar olma ve bunları yorumlama olanağının tanınmasını gerektirir (*Murtazaliyeva /Rusya*, [BD], 2018, §§ 90-95).

Sözleşme'nin 10. Maddesi kapsamında, toplu izleme rejimlerinde gizli kalması gereken gazetecilik malzemesinin korunması

- Bir toplu izleme rejimi operasyonu diğerklerinin yanı sıra 10. Madde kapsamında gizli kalması gereken gazetecilik malzemeleri için temel güvenceleri gerektirir. Mahkeme bu tür malzemeye *kasti* erişim, örneğın bir gazeteciye bağlanan kuvvetli bir seçicinin kasten kullanılmasıyla veya bu seçiciler sonucunda böyle bir malzemenin incelenmek üzere seçilmesinin yüksek bir ihtimal olduğı durumlar ile böyle bir operasyonda “kazara elde edilen” *kasti olmayan* erişim arasında bir ayırım yapar (*Big Brother Watch ve Diğerkleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, §§ 447-450).
- Mahkeme seçicilerin kasten kullanılmasının (kasti erişim) önemli miktarda gizli kalması gereken gazetecilik malzemesinin edinilmesine yola açacağını, bunun da kaynakların korunmasına bir kaynağı ifşa etme talimatından daha büyük bir boyutta zarar verebileceğini düşünmektedir. Bu nedenle bu senaryoda istihbarat hizmetleri tarafından kullanılacak seçicilere ya da arama koşullarına bir hâkim ya da bu seçiciler ya da arama koşullarının “kamu menfaatine ağır basan bir gereklilik ile meşru” olup olmadıklarını, özellikle de daha az zararlı bir tedbirin ağır basan kamu menfaatine hizmet etmek için yeterli olup olmayacağını belirleme yetkisine sahip başka bağımsız ve tarafsız karar verme organı tarafından izin verilmesi gerekmektedir. (*Big Brother Watch ve Diğerkleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 448).
- Kasti olmayan erişimle ilgili olarak Mahkeme son teknolojik gelişmelerle bu tür izlemenin hedeflenmemiş olsa da çok geniş bir erişim kapasitesi olduğunu dikkate alır. Bir gazetecinin iletişim unsurlarının ya da bağlantılı iletişim verilerinin bir analiz uzmanı tarafından incelenmesi, bir kaynağın tespit edilmesine yol açabileceğı için iç hukukun bu tür gizli kalması gereken malzemenin saklanması, incelenmesi, kullanılması, daha sonra aktarılması ve imha edilmesi konusunda sağlam güvenceler içermesi zorunludur. Üstelik eğer iletişim unsurları veya ilgili iletişim verileri gizli kalması gereken gazetecilik malzemelerini içeriyorsa ya da içerdığı anlaşıldığında saklamayı ve bir analiz uzmanı tarafından incelemeyi sürdürmek, ancak bir hâkim ya da saklamayı ve incelemeyi sürdürmenin “kamu yararına ağır basan gereklilik ile meşru” olup olmadığına karar verme yetkisine sahip bağımsız ve tarafsız karar verme organı tarafından izin verilmiş ise mümkün olmalıdır (*Big Brother Watch ve Diğerkleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 450).
- Son olarak Mahkeme'nin toplu denetleme rejiminin 8. Maddeyle uyumu için tespit ettiğı güvenceler Mahkeme 10. Maddeyle ilişkin bir şikâyetin analizini yaparken de bir rol oynarlar, (*Big Brother Watch ve Diğerkleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, § 458).

Sözleşme'nin 13. Maddesi kapsamında etkili bir başvuru yolu hakkı

- Tedbirlerin gizliliğı, söz konusu kişi için, özellikle izleme devam ederken kendi isteğıyle bir hukuk yoluna başvurmayı imkânsız hale getirmese de oldukça zorlaştırır. 13. Madde kapsamında “etkili başvuru yolu” herhangi bir gizli izleme sistemine içkin sınırlı başvuru alanı gözetilerek mümkün olabilecek en etkili bir başvuru demek olmalıdır (*Klass ve Diğerkleri /Almanya*, 1978, §§ 68-69).

- Tedbirler gizli kaldığı sürece nesnel bir kontrol mekanizması yeterli olabilir. Tedbirler bir kez açıklandıktan sonra başvuru yolları makul bir zaman içerisinde birey açısından kullanılabilir olmalıdır (*Rotaru /Romanya* [BD], 2000, § 69).
- Yetkililere yazışmaları kontrol etme ve telefon konuşmalarını kaydetme yetkisi veren izleme mevzuatı, kısıtlayıcı tedbirlerin kabul edilmesi ve yürürlüğe girmesi mahkemelere itiraza tabi olmadığına bile, izlendiğini düşünen herkesin yararlanabileceği başka başvuru yolları olduğu zaman 13. Maddenin gerekliliklerini karşılayabilir. *Klass ve Diğerleri /Almanya*, 1978, §§ 65-72, davasında yetkili makamlar izleme tedbirleri kaldırılır kaldırılmaz ilgili kişiyi haberdar etmeliydiler ve böylece bireye çeşitli yargı yolları açılmış olurdu.
- Bilginin saklanması ve başvurulara kendileriyle ilgili saklanan bilginin tam içeriği hakkında bilgi vermenin reddedilmesi 13. Madde kapsamında “savunulabilir bir iddia” oluşturabilir (*Segerstedt-Wiberg ve Diğerleri /İsveç*, 2006, §§ 116-122). Kişilerin özel hayatına ilişkin verilerin arşivlenmesine itiraz etmek için bir başvuru yolunun olmaması halinde Mahkeme 8. Madde ile bağlantılı olarak 13. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir (*Rotaru /Romanya* [BD], 2000, §§ 68-73, ve *Segerstedt-Wiberg ve Diğerleri /İsveç*, 2006, §§ 116-122).

Sözleşme'nin 35. Maddesi kapsamında tüketilmesi gereken iç hukuk yollarının etkili olması

- 35. Madde uyarınca bir başvuran normal olarak, iddia edilen ihlaller bakımından uygun ve telafi için yeterli başvuru yollarına müracaat etmiş olmalıdır. Yetersiz ve etkisiz başvuru yollarına müracaat yükümlülüğü yoktur (*Akdivar ve Diğerleri /Türkiye*, 1996, §§ 66-67).
- Ceza davalarında gizli izleme sorununun gündeme gelmesi, yerel ceza mahkemeleri ceza yargılamalarında kanıtları kabul etmenin adillğine ilişkin sorunları değerlendirebilseler bile ceza mahkemeleri Sözleşme'ye ilişkin olarak başvuranın özel hayatına saygı ve haberleşme hakkına müdahalenin “yasaya uygun olmadığı” veya “demokratik bir toplumda gerekli olmadığı” yolundaki şikayet konusuyla ilgilenemedikleri zaman, ilkesel olarak 8. Madde kapsamındaki bir şikayetle ilgili etkili bir başvuru yolu olarak görülemez; bu durum şikayetle ilgili uygun bir telafi sağlanamadığı zaman daha da bariz bir şekilde geçerli olur (*Zubkov ve Diğerleri /Rusya*, 2017, § 88, ve *Akhlyustin /Rusya*, 2017, § 24; *Hambardzumyan /Ermenistan*, 2019, § 44).

Genel ilkelerin özeti

- *Roman Zakharov /Rusya* [BD], 2015, §§ 227-234;
- *Centrum för rättvisa /İsveç* [BD], 2021, §§ 166-167, 239-278;
- *Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2021, §§ 325--364, 448-450, 497-499.

Diğer referanslar

Basın bildirimleri:

- Terörizm ve Avrupa Sözleşmesi [İNG / FRA](#)
- Toplu izleme [İNG / FRA](#)
- İş yerinde izleme [İNG / FRA](#)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen davalar:

- *Klass ve Diğerleri /Almanya*, 6 Eylül 1978, Seri A no. 28;
- *Weber ve Saravia /Almanya*, (k.k.), no. 54934/00, AiHM 2006-XI;
- *Kennedy /Birleşik Krallık*, no. 26839/05, 18 Mayıs 2010;
- *Roman Zakharov /Rusya* [BD], no. 47143/06, AiHM 2015;
- *Szabó and Vissy v. Hungary*, no. 37138/14, 12 Ocak 2016;
- *Centrum för rättvisa /İsveç* [BD], no. 35252/08, 25 Mayıs 2021;
- *Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], no. 58170/13 ve diğer 2'si, 25 Mayıs 2021.

8. Madde kapsamındaki davalar:

- *Schenk /İsviçre*, 12 Temmuz 1988, Seri A no. 140;
- *Amann /İsviçre* [BD], no. 27798/95, AiHM 2000-II;
- *Allan /Birleşik Krallık*, no. 48539/99, AiHM 2002-IX;
- *Wisse /Fransa*, no. 71611/01, 20 Aralık 2005;
- *Heglas /Çek Cumhuriyeti*, no. 5935/02, 1 Mart 2007;
- *Copland /Birleşik Krallık*, no. 62617/00, AiHM 2007-I;
- *S.ve Marper /Birleşik Krallık* [BD], no. 30562/04 ve 30566/04, AiHM 2008;
- *Uzun /Almanya*, no. 35623/05, AiHM 2010 (özetler);
- *Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL ve Diğerleri /Portekiz*, no. 27013/10, 3 Eylül 2015;
- *Roman Zakharov /Rusya* [BD], no. 47143/06, AiHM 2015;
- *Bărbulescu /Romanya* [BD], no. 61496/08, 5 Eylül 2017 (özetler);
- *Centrum för rättvisa /İsveç*, no. 35252/08, 19 Haziran 2018 (Büyük Daire'de görülmekte);
- *Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık*, no. 58170/13 ve diğer 2'si, 13 Eylül 2018 (Büyük Daire'de görülmekte);
- *Gorlov ve Diğerleri /Rusya*, no. 27057/06 ve diğer 2'si, 2 Temmuz 2019;
- *López Ribalda ve Diğerleri /İspanya* [BD], no. 1874/13 ve 8567/13, 17 Ekim 2019.

6. Madde kapsamındaki davalar:

- *Schenk /İsviçre*, 12 Temmuz 1988, Seri A no. 140;
- *Bykov /Rusya* [BD], no. 4378/02, 10 Mart 2009;
- *Gäfgen /Almanya* [BD], no. 22978/05, AiHM 2010;
- *El Haski/Belçika*, no. 649/08, 25 Eylül 2012;
- *Vukota-Bojić /İsviçre*, no. 61838/10, 18 Ekim 2016;
- *Moreira Ferreira /Portekizl (no. 2)* [BD], no. 19867/12, 11 Temmuz 2017;
- *Murtazaliyeva /Rusya* [BD], no. 36658/05, 18 Aralık 2018;
- *Hambardzumyan /Ermenistan*, no. 43478/11, 5 Aralık 2019.

13. Madde kapsamındaki davalar:

- *Klass ve Diğerleri /Almanya*, 6 Eylül 1978, Seri A no. 28;
- *Rotaru /Romanya* [BD], no. 28341/95, AİHM 2000-V;
- *Segerstedt-Wiberg ve Diğerleri İsveç*, no. 62332/00, AİHM 2006-VII;
- *Akhlyustin /Rusya*, no. 21200/05, 7 Kasım 2017.

35. Madde kapsamındaki davalar:

- *Akdivar ve Diğerleri /Türkiye*, 16 Eylül 1996, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-IV;
- *Zubkov ve Diğerleri /Rusya*, no. 29431/05 ve diğer 2'si, 7 Kasım 2017;
- *Akhlyustin /Rusya*, no. 21200/05, 7 Kasım 2017;
- *Hambardzumyan /Ermenistan*, no. 43478/11, 5 Aralık 2019.